

Část čtvrtá

VÁLKA NA ZÁPADĚ

Ukončete válku, vy idioti!

— POLNÍ MARŠÁL VON RUNDSTEDT NA DOTAZ OKW,
JAKÁ JE JEHO REAKCE NA VYLODĚNÍ V NORMANDII

Kapitola dvacátá pátá

BITVA O PLÁŽE

Bezprostřední hrozbu invaze do Francie si na jaře roku 1944 německé vrchní velení jasně uvědomovalo. Vnímavějším důstojníkům navíc docházelo, že se spojeneckým obojživelným výsadem je třeba se bezodkladně vypořádat ještě na plážích. Pokud by v této věci neuspěli, celé tažení by téměř s jistotou skončilo porážkou. Na Západ byly přesunuty početné německé jednotky a jejich součástí se později mělo stát i pět tankových divizí Waffen-SS. Kdy a kde přesně k této invazi dojde, ale wehrmacht netušil.

Nedaleko oblasti, která se měla stát místem výsadku, se v Normandii rozmístily 12. tanková divize SS Hitlerjugend s armádní 21. tankovou divizí. Zvýšená letecká aktivita podél pobřeží v noci z 5. na 6. června veliteli Hitlerjugend SS-Brigadeführerovi Fritzi Wittovi naznačila, že by se mohlo jednat o známky začínajícího útoku. S pověstí člověka zachovávajícího v kritických okamžicích chladnou hlavu šel proto v 1:30 ráno klidně vzbudit svého náčelníka štábu, aby mu nařídil připravit divizi k boji.

Wittova předtucha se potvrdila ve chvíli, kdy začala postupně docházet hlášení o přistání nepřátelských parašutistů podél pobřeží severně od města Caen. Zpráva o invazi se ale stále nesečkala s žádnou oficiální reakcí, což bylo do značné míry způsobeno neohrabanou a vzájemně se překrývající strukturou velení, zřízenou ve Francii Hitlerem. Formálním velitelem všech vojsk na území Francie a Belgie byl sice polní maršál von Rundstedt, Hitler s OKW však jeho rozkazy opětovně měnili. Velení skupiny armád B, zodpovědné za severní Francii, bylo svěřeno polnímu maršálu Rommelovi; životně důležité tankové formace byly součástí samostatné tankové skupiny pod velením generála Geyra von Schweppenburg. Ohledně toho, jak spojeneckou invazi co nejlépe odrazit, nepanovala mezi různými vysokými veliteli příliš velká shoda a německá reakce na vylodění ze Dne D byla obecně vzato liknavá a chabě koordinovaná.

Wittova divize dostala rozkaz k přesunu směrem na Caen až na úsvitu 6. června. Hitlerjugend, zformovaná v červnu 1943, připravovali a cvičili důstojníci a poddůstojníci Leibstandarte SS „Adolf Hitler“ a obě formace spolu vedle baterie těžkého dělostřelectva a praporu tanků Tiger tvořily I. tankový sbor SS Sepa Dietricha. Vůdčími schopnostmi v boji se Dietrichovi vyrovnal jen málokdo, na vyšší úrovni velení však jeho vojenskou způsobilost zpochybňovali stejným dílem jeho kolegové z wehrmachtu i z Waffen-SS. Spletitosti spojené s vedením armádního sboru se zdály být mimo jeho chápání, německý systém velení, jehož kořeny sahaly do dob prusko-francouzské války, ale s něčím takovým počítal: Každý vysoký velitel dostal přiděleného velmi dobře vycvičeného štábního důstojníka, jehož znalosti i pravomoci mu v případě nutnosti umožňovaly přímé řízení vojenských operací. V Dietrichově případě se tímto „rovnoprávným partnerem“ stal bývalý plukovník armády Fritz Kraemer. Společně odváděli dobrou práci – veřejnou tvář a duši týmu obstarával Dietrich, Kraemerovi připadla role mozku fungujícího v zákulisí.

Mužstvo Hitlerjugend tvořili členové Hitlerovy mládeže, narození v roce 1926.¹ Někteří z branců byli ke vstupu „přesvědčeni“, většina se jich ale přihlásila ze své svobodné vůle – dostatečnou pohnutkou k zápisu do stavu divize byl pro ně vzrušující pocit, že jsou součástí vojenské elity. Na okolní pozorovatele jejich nadšení hluboce zapůsobilo. Jedním z nich byl i Fritz Kraemer: „Zas a znovu zažívat, s jakým zápallem a vášní se tito mladí muži snaží osvojit si vojenské dovednosti, bylo zároveň potěšující i překvapivé.“²

Vojenská instruktáž začala ve chvíli, kdy rekruti dorazili do hlavního výcvikového prostoru divize u belgického Beverloo. Důraz se v Beverloo kladl na zlepšení fyzické zdatnosti (celá řada odvedenců byla považována za podvyživené) a zajištění realistického bojového výcviku. Instruktorský kádr z Leibstandarte, s nedávnými frontovými zkušenostmi, byl té nejvyšší kvality a proměna branců z chlapců ve vojáky probíhala hladce. Witt, dobře známý svými laskavými skutky vůči vojákům pod jeho velením, trval na tom, aby instruktoři během výcviku zvolili otcovský přístup. Když byl pak spokojen s pokrokem, jehož rekruti dosáhli při přeměně v „mladé muže znalé vojenského řemesla“, nechal jim jejich příděly sladkostí nahradit tabákem a alkoholem.³

O odvedence nebyla nouze. V květnu 1944 dokonce stav divize přesáhl předepsanou sílu a 2 000 poddůstojníků a vojáků bylo převeleno k Leibstandarte, která se po těžkých zkouškách, jimiž prošla na Ukrajině, začala ve Flandrech věnovat doplňování stavů a opravám. Jediný nedostatek Hitlerjugend v oblasti personálu prozrazovala poptávka po specialistech a technících důstojnických hodnostech.

Ty zajistil přestup padesáti důstojníků wehrmachtu, kteří si sice ponechali své uniformy i šarže, jinak ale tvořili nedílnou součást divize SS. Vůbec nejvážnějším problémem, s nímž se formace musela vypořádat, bylo nedostatečné množství vozidel, paliva a munice, na jaře roku 1944 se však podařilo pomalu zaplnit i tyto materiální mezery.

Vysocí důstojníci nové divize byli ostřílenými veterány z Leibstandarte. 25. pluku pancéřových granátníků velel impulzivní SS-Standartenführer Kurt Meyer; do čela 26. pluku byl postaven SS-Obersturmbannführer Wilhelm Mohnke. Mohnke utrpěl při invazi do Jugoslávie v roce 1941 vážné zranění a fakticky přišel o chodidlo. Pokračující bolest, která ho sužovala, pak podle všeho dále rozjitřila jeho beztak komplikovanou bouřlivou osobnost. 12. tankový pluk SS, složený z praporu PzKpfw IV a praporu PzKpfw V Panther, vedl SS-Obersturmbannführer Max Wünsche. Se svými světlými vlasy, modrými očima a pověstí bývalého vůdce Hitlerovy osobní stráže byl pro Goebbelsovy propagandisty přímo ideální tvář. Tento horlivý nacista byl ale navíc i prvotřídním velitelem tanků.

V době, kdy se spojenecká invaze dala 6. června do pohybu, Leibstandarte právě dokončovala doplňování a opravy, a nebyla tudíž k dispozici pro okamžitě nasazení do boje. V důsledku toho byl Dietrich povolán polním maršálem Rundstedtem ze svého bruselského velitelství, aby se ujal velení nad nově – byť jen dočasně – zřízeným sborem, zahrnujícím vedle Hitlerjugend a 21. tankové divize také silnou divizi Panzer Lehr.

Ve dnech předcházejících invazi připravil Witt pro své vojáky ty nejlepší trasy, po kterých se mohli dostat k případným místům vylodění v blízkosti Caen, jeho záměry však zhatily rozkazy k přesunu nechvalně známým úzkým koridorem u Lisieux. Postup divize se takřka okamžitě zpomalil na úroveň šnečího tempa. V rámci pokusu o záchranu situace vyslal Witt Kampfgruppe vedenou Meyerem, aby co nejrychleji vyrazila napřed. Kromě tří motorizovaných praporů jeho pluku pancéřových granátníků zahrnovalo Meyerovo uskupení i tankové a dělostřelecké jednotky, doplněné těžce vyzbrojeným průzkumným praporem pod velením drsného a násilnický založeného SS-Sturmbannführera Gerda Bremera.

Kampfgruppe Meyer nařídil Witt zaujmout pozice po boku 21. tankové divize, jež momentálně sváděla boje s anglo-kanadskými jednotkami přesouvajícími se z vylodovacích pláží směrem do vnitrozemí. Nevalně naplánovaný postup přes Lisieux i útoky spojeneckých stíhacích bombardérů ale Meyera zpomalily,

a do Caen proto dorazil až s příchodem soumraku. Zbývající část jeho Kampfgruppe se za ním přivalila v časných ranních hodinách 7. června. Meyer posléze vyhledal velitele 21. tankové divize generálporučíka Feuchtingera, jenž později vzpomínal na jeho víru v rychlé vítězství: „Vysvětlil jsem Meyerovi, jaká je situace, a upozornil ho na sílu nepřítele. Meyer si prohlédl mapu, obrátil se ke mně a důvěrným tónem prohlásil: „Malé rybky! Ráno je naházíme zpátky do moře.“⁴⁴

Právě když Meyer odcházel ze schůzky s Feuchtingerem, zastihl ho telefonát od Witta, s rozkazem zabezpečit Caen a nedaleké letiště v Carpiquet. Kromě toho dostal instrukce postupovat v úzké součinnosti s 21. tankovou divizí za účelem zajištění koordinovaného útoku obou formací v poledne 17. června. Witt navíc věřil, že do té doby se bude nablízku nacházet i zbytek divize Hitlerjugend.

Nejrůznější části Hitlerjugend se nakonec na místo určení přesouvaly pomalu a Meyer byl s jednotkami pod svým přímým velením donucen zachovávat defenzivní postoj. Plánovaný útok byl proto odložen na pozdní odpoledne. Velitelství si Meyer zřídil v Ardenském opatství, ležícím několik kilometrů severozápadně od Caen, z jehož věží byl v severním směru ničím nerušený výhled na otevřenou krajinu až k pobřeží. Tam se k němu připojil i jeho starý spolubojovník Max Wünsche.

Meyer obhlížel bojiště svým dalekohledem a 7. června kolem 14:00 zpozoroval kanadské tanky postupující mezi vesnicemi Buron a Authie – přímo před pozicemi jeho pečlivě ukrytých vojáků. Důstojníkům v přední linii zatelefonoval, aby nestříleli. Rozkaz k útoku pak vydal na poslední chvíli, když se tanky téměř valily přes jeho muže: „Ozval se rachot děl, doprovázený záblesky u ústí hlavní. Vedoucí nepřátelský tank stál v plamenech a já se díval, jak jeho osádka vyskakuje ven. Hlasité výbuchy rozervali na kusy i další tanky. Kanadská pěchota se pokusila dostat do Authie a pokračovat zde v boji, bylo to však zbytečné. Úder už pronikl hluboko do boku protivníka. Ráznou ofenzivní činností jsme obsadili Franqueville a Authie. Po nich musely přijít na řadu i Saint-Contest a Buron. Nepřátelské jednotky byly podle všeho dočista překvapené.“⁴⁵ Meyer vyběhl ven z opatství a vyskočil na svůj motocykl, aby celou operaci řídil osobně a z bezprostřední blízkosti. Hitlerjugend se podařilo nastražit téměř dokonalou léčku, při následném postupu se ale vojáci SS dostali do těžké palby skrytých protitankových děl. Německé tanky byly opětovně zasaženy a ztráty rostly.

Meyer pobízel své muže vpřed při každé příležitosti, Kanadáné se však drželi pevně. Obdržel také zdrcující zprávu o smrti velitele 2. praporu SS-Sturmbannführera Scappiniho, jemuž granát vypálený z kanadského tanku utrhł hlavu. Situaci dále zhoršila neschopnost 21. tankové divize zaútočit na pravém křídle,

zatímco zbývající část divize Hitlerjugend stále nedorazila do svých postavení, aby kryla Meyerův nechráněný levý bok. S ubývajícím světlem došlo k odvolání útoku a Meyer musel neochotně připustit, že jeho nepřátelé rozhodně nejsou žádnými „malými rybami“.

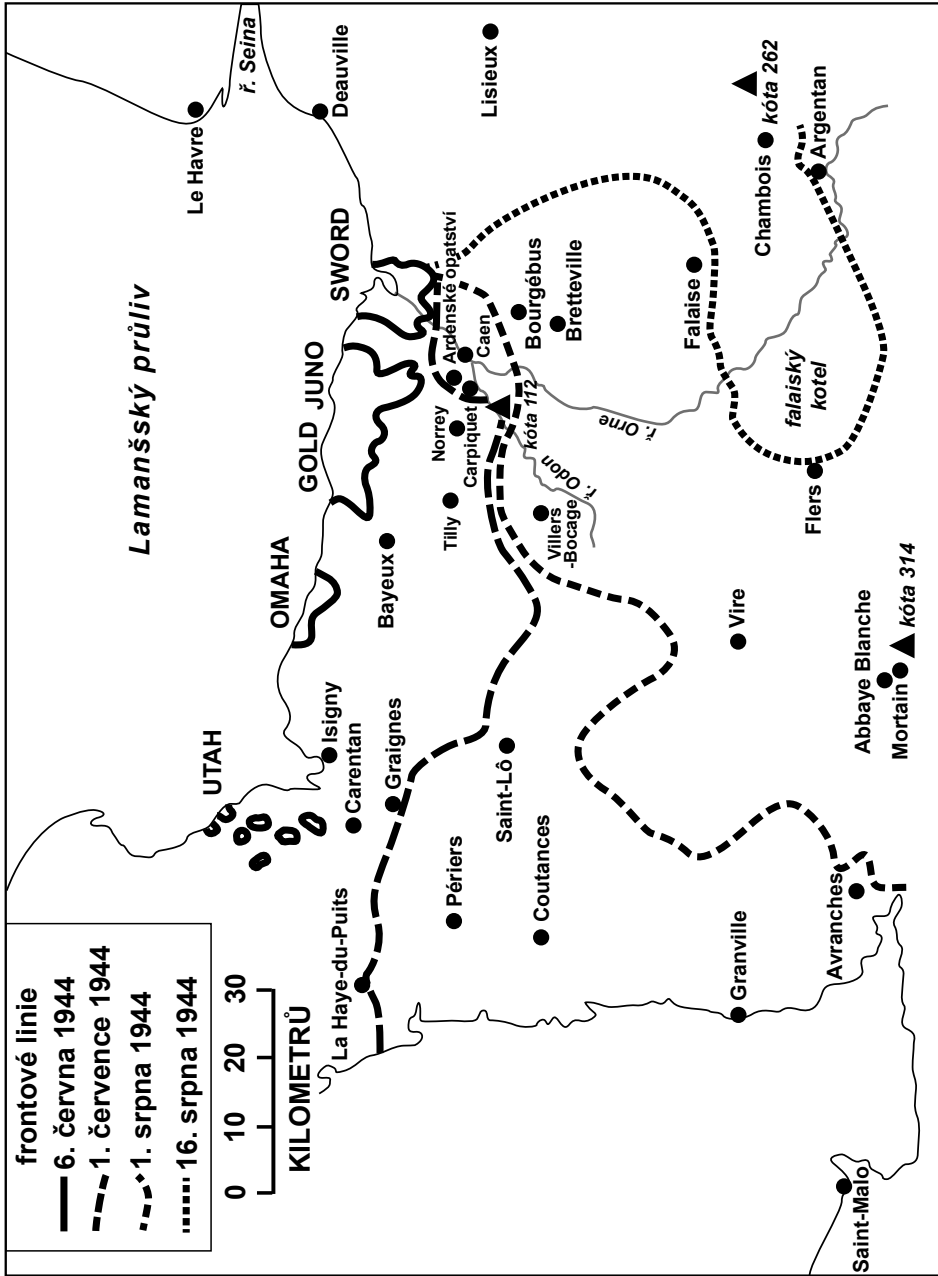
Tato nevelká počáteční akce určila povahu bojů po celou dobu normandského tažení. Taktická výhoda spočívala na straně obránců, ať už německých nebo spojeneckých, a pokud útočníci nedokázali zmobilizovat obrovskou materiální převahu, tváří v tvář dobře organizovanému odporu ochabla s neměnnou pravidelností jakákoli ofenzivní činnost.

Navzdory frustraci plynoucí z neschopnosti zužitkovat počáteční úspěch si Meyer zhluboka oddechl, že jeho mladí pancéřoví granátníci toho dne ve své bojové zkoušce obstáli. S výjimkou malého zaváhání v jednom z kritických okamžiků probíhajícího boje překonala houževnatost pěchoty Hitlerjugend veškerá očekávání. Meyer později napsal: „Nad pozitivním přístupem a náladou vojáků jsem oněměl úžasem. Události, k nimž došlo během dne, nás staré vojáky hluboce znepokojily; na všechny z nás zapůsobila dělostřelecká palba i nepřátelské letecké útoky. Ne tak v případě mladých vojáků. Pro ně to byl křest ohněm, který očekávali. Věděli, že před sebou mají mnoho náročných dní a týdnů těžkých střetnutí. Jejich postoj si zasluhoval úctu.“⁶

První den bojů sváděných 7. června byl bezesporu velmi nelítostný a krutý – v dostatečné míře, aby někteří z vojáků Hitlerjugend pozabýjeli zajaté Kanadany a Brity, jichž se předtím zmocnili – a je známo, že během počáteční fáze tažení bylo popraveno přinejmenším 156 kanadských zajatců.⁷ Zabíjením protivníků, kteří se vzdali, z důvodů pohybujících se od krvežíznivosti a pomsty až k prosté účelovosti, se provinily všechny strany konfliktu. Zvláště špatnou pověst si však během bitev v Normandii vysloužila právě Hitlerjugend. Bývalí důstojníci i vyšší poddůstojníci Leibstandarte totiž své rekruty povzbuzovali k nepřetržitému projevování krajní míry bojové zuřivosti a mnozí z náctiletých vojáků, po spojeneckých bombardovacích náletech na jejich vlast naplněných pomstychtivými myšlenkami, jednoduše plnili očekávání svých ostřílených rádců.⁸

K zabíjení spojeneckých válečných zajatců (Kriegsgefangener, KG) se jeden z pancéřových granátníků Hitlerjugend přiznal v soukromí vojákovi wehrmachtu krátce poté, co oba padli do zajetí:

„Jestli se lidé tady dozví, co jsme dělali jejich KG, o moc déle neživou nebudeme ani my. [KG] Prošel malým výsledkem. Jestli něco řekl, v pořádku.“

Mapa č. 5 Bitva o Normandii, 1944